herpy

GECKOR

Bibron's thick-toed gecko

Chondrodactylus bibronii

En kraftig, nattaktiv klippgecko från Karoo och de torra trakterna i södra Afrika, med tjocka tår, knottrig hud och mörka tvärband. Den är robust och lätt att hålla, men säljs ofta under fel namn: många djur i handeln är i själva verket den närbesläktade *Chondrodactylus turneri*.

Familj: Gekkonidae Tidigare namn: *Pachydactylus bibronii; Pachydactylus bibroni; Tarentola bibronii*

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**15-20 cm** total längd inkl. svans
Livslängd	**6-8 år**
Aktiv	**På natten**
Levnadssätt	**Klipplevande**
Biotop	**Halvöken och klippterräng**
Svårighetsgrad	**Nybörjare**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**60 × 40 × 40 cm** L × B × H för 2 vuxna djur
Temperatur, dag	**24-28 °C**
Värmeplats	**30-33 °C**
Temperatur, natt	**19-23 °C**
Luftfuktighet	**30-50 %**
UVB	**Valfritt**
Föda	**Insekter**
Hålls	**Ensamma, parvis eller en hane med flera honor**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Kullstorlek	**1-2 ägg**
Kullar per år	**2-6**
Inkubation	**45-60 dagar** vid 27-28 °C

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Ej listad**
EU-bilaga	**Ej listad**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Chondrodactylus bibronii är en av de största geckorna i södra Afrika och kraftigare byggd än de flesta andra geckor. Huden är besatt med stora, kölade knölar, som ger den ett knottrigt utseende. Grundfärgen är ljus- till mellanbrun eller gråaktig, och över ryggen löper mörkbruna tvärband, ofta med ljusa prickar strax bakom banden. Hos nykläckta ungar är teckningen tydlig och sammanhängande, medan den hos vuxna är mer bruten. Hanarna är något större än honorna och kan kännas igen på en förtjockad svansrot, där hemipenisfickorna sitter.

Som vuxen blir arten 15-20 cm inklusive svans, och svansen utgör ungefär hälften. Det finns inga pålitliga viktuppgifter.

Arten beskrevs 1846 av Andrew Smith som *Tarentola bibronii* och uppkallades efter den franske zoologen Gabriel Bibron. Sedan dess har den hetat *Pachydactylus bibronii*, och först 2005 flyttades den till släktet *Chondrodactylus*, så båda namnen används fortfarande i litteratur och handel. Stavningen *bibroni* är ett skrivfel som också ofta ses.

Arten förväxlas lätt med sina nära släktingar. Tidigare räknades både *C. turneri* och *C. laevigatus* till *C. bibronii*, och det mesta som i gamla böcker heter *bibronii* är i dag en av de två. Äkta *C. bibronii* har en betydligt mindre utbredning och har sällan exporterats, så de djur som säljs som *C. bibronii* är sannolikt *C. turneri*, som liknar den till förväxling. Hos äkta *C. bibronii* är

tvärbanden regelbundna och mörkbruna, medan de hos den vanliga terrarieformen är brutna och oregelbundna. Betyder artnamnet något för dig, till exempel för avel, så be säljaren om ursprung och bilder på föräldradjuren, och räkna med att ett djur som säljs som *C. bibronii* kan vara *C. turneri*.

Temperamentet är inte milt. Arten är territoriell, hanarna är mycket aggressiva mot varandra, och den biter gärna för att försvara sig. Det är en art att titta på, inte att hantera.

Utbredning och livsmiljö

Arten lever i södra Afrika, framför allt i Sydafrika, där den finns i provinserna Western Cape, Eastern Cape, Northern Cape, Free State och North West. Därifrån når den bara precis in i gränstrakterna i södra Namibia och Botswana. I Sydafrika är den vanlig.

Utbredningen blev mycket mindre när *Chondrodactylus turneri* och *C. laevigatus* skildes ut som egna arter. Äldre uppgifter längre norrut och österut, också från Eswatini, härrör från tiden före uppdelningen och avser förmodligen *C. turneri*, som lever från Tanzania och Zimbabwe ner till nordöstra Sydafrika. Eswatini är därför inte markerat på kartan. Arten har införts till Florida i USA, där djur har hittats i Manatee County. Fynd utanför södra Afrika på kartan härrör från införda eller förrymda djur och hör inte till den naturliga utbredningen.

> **Naturlig utbredning:** Sydafrika, Namibia och Botswana.

LIVSMILJÖ

Geckon är klippboende och lever på klippavsatser och stenhögar i Karoo och i halvöknens buskmark, där den gömmer sig i springor mellan stenar och under lös bark. Den har också blivit kulturföljare och finns vid hus, där den om natten jagar runt lamporna och tar de insekter som ljuset lockar till sig.

Den är nattaktiv och tillbringar dagen i gömställen, ofta flera djur tillsammans. Bara omkring 39 % av de vilda djuren sitter ensamma, och en grupp innehåller aldrig mer än en vuxen hane. Ensamma hanar är mindre än hanar i grupper. Om grupperna beror på brist på bra gömställen eller på en verklig dragning mellan djuren är inte känt. Många vilda djur saknar tår eller bitar av huden efter slagsmål.

Levnadsplatserna är torra. Temperatur och fukt där är inte exakt kända, så siffrorna i skötselavsnittet bygger på terrariehållning.

Skötsel

TERRARIET

Ett vuxet djur eller ett par ska ha ett terrarium på minst 60 × 40 × 40 cm (längd × bredd × höjd), och större är bättre. En hane med två till tre honor ska ha minst 80 × 40 × 40 cm och gott om gömställen, så att ingen blir trängd i ett hörn.

Inred med staplade platta stenar, korkbark och snedställda stycken, så att det uppstår många springor på olika höjd. Det är gömställena som betyder något. Grov sand eller grus med lager av sten ovanpå är ett klassiskt bottensubstrat. Ungdjur kan svälja fin sand tillsammans med fodret, så för dem är träflis eller grovt grus utan fina partiklar ett säkrare val. Bygg stenarna stabilt eller limma fast dem så att de inte kan glida och klämma djuret. Några få robusta växter eller konstgjorda växter ger extra skydd.

Terrariet ska ha ventilation i toppen och gärna nertill, och locket ska sluta tätt, för geckon kan pressa sig genom smala springor.

TEMPERATUR

Arten klarar sig med vanlig värme, bara en del av terrariet är varmare än resten. Håll 24-28 °C på dagen med ett varmt hörn på 30-33 °C, och låt temperaturen sjunka till 19-23 °C på natten.

Använd en värmelampa eller en värmematta på sidan, styrd av en termostat, och mät både vid den varma platsen och i den svala änden. Geckon ska kunna välja temperatur. Sitter den ofta under lampan på dagen är det inget tecken på sjukdom, för många djur i fångenskap solar sig gärna under ett svagt ljus och är framme på dagen. Arten har ingen känd vintervila.

Läs mer: Värme och temperatur Läs mer: Vintervila och årstider

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Arten hör hemma i torra trakter, och terrariet ska vara torrt och luftigt med en luftfuktighet på omkring 30-50 %. Spraya dagligen med lite vatten, så att djuret kan slicka dropparna från stenar och rutor, och låt det torka upp igen under dagen. En vattenskål är inte strikt nödvändig, men en låg skål med friskt vatten skadar inte och är en bra idé för avelsdjur.

Håll botten torr, och gör en liten fuktig zon, till exempel en gömlåda med lätt fuktig sphagnum, för hudömsning. Den kan också användas som äggläggningsplats.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

LJUS OCH UVB

Arten är nattaktiv och behöver inte UVB när insekterna pudras med kalk och D3-vitamin, men många djur i fångenskap solar sig gärna under ett svagt ljus. Ett svagt UVB-rör för skuggdjur (Ferguson-zon 1) kan därför användas som ett valfritt tillskott, monterat så att djuret alltid kan dra sig in i skuggan. Utan UVB är kalk med D3 på insekterna desto viktigare.

Håll en fast dygnsrytm med 12 timmars ljus på sommaren och lite kortare dagar på vintern, styrt av en timer. På natten ska det vara mörkt.

Läs mer: Ljus och UVB Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

UTFODRING

Geckon är insektsätare och tar nästan allt den kan övermanna. Syrsor och mjölmask är det klassiska grundfodret, kompletterat med gräshoppor, dubiakackerlackor och någon enstaka gång vaxmasklarver. Insekterna ska vara mindre än avståndet mellan djurets ögon och gärna ha fått bra föda innan de ges vidare. Pudra dem lätt med kalk och ge ett multivitaminpreparat med D3 ungefär en gång i veckan.

Ge ungar insekter varje dag eller varannan dag och vuxna två-tre gånger i veckan, och justera efter djurets hull, särskilt svansens fyllighet. Daglig utfodring av vuxna gör dem lätt feta. Avelshonor behöver extra kalk, så att äggskalen blir hårda. En nyfödd mus kan ibland fetta upp en hona, men det är onödigt och hör inte till den fasta kosten.

Läs mer: Foderdjur: hållning och avel

BETEENDE OCH HANTERING

Arten är territoriell, och vuxna hanar slåss, ofta så att de förlorar tår eller bitar av huden. Hanar får därför aldrig hållas tillsammans. En hane kan hållas med två-tre honor om terrariet är stort och har många gömställen. Håll utkik efter bett, och dela djuren om något blir jagat eller skadat. Enskilt är den säkraste hållningsformen.

Geckon trivs bäst som iakttagelsedjur. Den biter gärna när den känner sig hotad och ska bara hanteras när det är nödvändigt. Ge nya djur ett par veckor i fred. På dagen sitter djuren i gömställen, och de är mest aktiva när mörkret faller. I naturen delar de gärna springa, men det betyder inte att de är milda mot artfränder.

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Hanarna är kraftigare och kan kännas igen på en tydligt förtjockad svansrot, där hemipenisfickorna sitter. Arten saknar de yttre kännetecken som många andra geckor har, till exempel lårporer, så svansrotens form är det bästa sättet att könsbestämma på. Hanarna är också de mest aggressiva, och honorna är generellt lite mindre.

Uppfödda djur kan vara i avel efter omkring 18 månader. Sätt inte unga, lätta honor i avel förrän de är fullvuxna, för äggproduktionen tömmer dem på kalk.

PARNING

Ingen särskild förberedelse krävs för avel, och för avel är en liten koloni med en hane och två till tre honor den bästa uppställningen. Parningen sker mest på natten och ses sällan. Se till att hanen inte jagar honorna för hårt, och ta ut honom om någon av dem skadas.

Om arten behöver en sval period på vintern är inte känt. En årstidsrytm med lite lägre temperatur och kortare dagar skadar knappast och kan prövas. Ge honorna gott om kalk och insekter under hela säsongen.

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

Honan lägger två hårdskaliga, runda ägg i varje kull, omkring 1 cm i diameter. Unga honor lägger kanske bara ett ägg. I naturen lägger honan normalt två kullar per år, medan honor i fångenskap kan lägga tre till sex kullar eller fler.

Äggen läggs under en sten eller ett stycke bark på en lite fuktig plats. I naturen är bra platser sällsynta, så flera honor kan använda samma. Ge honorna ett par gömlådor med lätt fuktig sphagnum eller fuktig sand, och titta efter ägg varje dag.

INKUBATION

Äggen kan vara kvar i terrariet eller flyttas till en inkubator. Inkubera vid omkring 27-28 °C, så kläcks de efter 45-60 dagar, oftast efter 55-60 dagar.

Hårdskaliga geckoägg ska ligga på ett lätt fuktigt, aldrig blött substrat och får inte vändas. Den exakta fuktigheten är inte känd, och det är heller inte känt om temperaturen påverkar ungarnas kön.

Läs mer: Inkubation av ägg

UPPFÖDNING AV UNGAR

Ungarna är omkring 5 cm långa vid kläckningen, har en tydligare teckning än de vuxna och är små matmaskiner som tar nästan alla insekter de kan få i munnen. De bör växa upp enskilt eller i små grupper, eftersom de slåss. Går de tillsammans med de vuxna ska det finnas massor av gömställen, men de kan ändå sluta som byte.

Använd träflis eller grovt grus som bottensubstrat i stället för fin sand, så att de inte sväljer för mycket av den. Ge små insekter pudrade med kalk och D3, och håll terrariet torrt med en liten fuktig zon för hudömsning. Väg ungarna regelbundet, så att du kan följa tillväxten.

Hälsa och vanliga misstag

Arten är härdig, och de flesta problem beror på skötsel och kost. De typiska felen är:

- För lite kalk och D3, särskilt hos unga djur och avelshonor. Det ger mjuka käkar, krokiga lemmar och darrningar. Pudra insekterna med kalk och ge ett multivitaminpreparat en gång i veckan.
- För fuktigt terrarium utan ventilation, som ger mögel och hudproblem. Arten kommer från torra trakter.
- Sand och fina partiklar på botten, som särskilt ungar kan svälja och få förstoppning av.
- Slagsmål och bett, där tår, svansspetsar och hud rivs av. Dela djuren i tid.
- Överutfodring med feta insekter som mjölmask och vaxmasklarver, som ger överviktiga djur.
- Hudrester på tår och svansspets efter hudömsning. En fuktig zon förebygger det.

Arten har inga kända egna sjukdomar, så de allmänna råden för geckor gäller. Sök veterinär med erfarenhet av reptiler om djuret tappar i vikt, har insjunkna ögon, har svårt att ömsa hud eller inte äter på flera veckor.

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.